

Чайковський Ярослав Іванович
к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільського національного економічного університету
м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Розглянуто проблеми функціонування банківської системи України та проведено аналіз результатів діяльності банків в сучасних умовах фінансово-економічної кризи та євроінтеграції. Визначено напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України.

Ключові слова: банківська система, банк, Національний банк України, капітал, капіталізація, реорганізація.

У сучасних умовах для стабілізації фінансово-економічної ситуації в країні необхідна ефективно функціонуюча, надійна та розвинена банківська система.

Питанням розвитку та функціонування банківської системи України присвячені праці О. В. Дзюблюка [4], М. Г. Дмитренка [1], В. В. Коваленко [2], І. Ю. Кочуми [1], Л. І. Кузнецової [2] та ін. Водночас питання заходів, спрямованих на реформування банківської системи із врахуванням фінансово-економічної кризи та євроінтеграційних напрямків розвитку економіки України, з метою запобігання ризиків потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження проблем сучасного стану функціонування і реформування банківської системи України та обґрунтування напрямів їх вирішення.

Розвиток банківської системи в Україні, забезпечення на ділі її ефективною підтримки з боку держави – одне з пріоритетних завдань економічної політики на сучасному етапі фінансово-економічної кризи та європейської інтеграції. У вітчизняній банківській системі за останні роки простежуються кількісні та якісні тенденції, які відображають як позитивні, так і негативні характеристики розвитку діяльності банківських установ.

За 2014-2015 рр. в Україні кількість банків, які мають ліцензію Національного банку України, скоротилася зі 180 на до 117 банків. Таким чином, протягом останніх двох років в Україні ліквідували 63 банки.

Кількість банків з іноземним капіталом за 2015 рік скоротилася на 10 банків й на 01.01. 2016 р. становила 41, кількість банків зі 100% іноземним капіталом скоротилася на 2 банки до 17.

Однак у 2015 р. частка іноземного капіталу в українській банківській системі (статутному капіталі банків) збільшилася з 32,5% на 01.01.2015 р. до 43,3% на 01.01. 2016 р. [3].

Причинами зростання частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків України, на нашу думку, є зменшення кількості банків з національним капіталом у зв'язку з їх неплатоспроможністю та ліквідацією і значною кількістю збиткових банків.

Зростання частки іноземного капіталу в банківській системі України має як позитивні, так і негативні наслідки.

Позитивними наслідками проникнення іноземного капіталу в банківську систему є: акумулювання дешевих іноземних інвестиційних ресурсів та вкладання їх у вітчизняну економіку; зростання конкуренції в банківській системі; впровадження нових банківських технологій, методів управління; видів банківських продуктів і послуг, перш за все роздрібних та ін.

Недоліками, які пов'язані з проникненням іноземного капіталу в банківський сектор України, є: посилення залежності національної банківської системи від іноземного капіталу, що загрожує економічній, політичній і фінансовій незалежності країни; збільшення конкурентного тиску на вітчизняних учасників банківського ринку; недостатньо активне використання іноземного капіталу для кредитування реального сектора економіки та ін.

Тому доцільно на законодавчому рівні обмежити участь іноземного капіталу у банківській системі України.

Діяльність банківського сектору в 2009-2011, 2014-2015 рр. була збитковою. За 2015 р. збиток банківського сектору становив 66600 млн. грн., за 2014 р. – 52966 млн. грн.

Діяльність банків залишається низькорентабельною, тобто банки мали рентабельність активів і рентабельність капіталу менше 1%.

Основною причиною збиткової та неефективної діяльності банків України є різке погіршення якості кредитного портфеля, що, в свою чергу, зумовлює необхідність подальшого формування резервів. Так, у 2014-2015 рр. тривала тенденція щодо підвищення частки простроченої заборгованості за кредитами, з 7,7% у 2013 р., до 13,5% у 2014 р. і до 22,1% у 2015 р. [3].

Продовження зростання резервів за кредитними вкладеннями без випереджаючого нарощення власного капіталу і кредитного портфелю є стримуючими чинниками розвитку банківської системи України.

З огляду на ліквідацію окремих банківських установ та збиткову і неефективну діяльність, обсяг капіталу банків протягом 2015 р. зменшився на 44310 млн. грн., або на 29,9%, та станом на 01.01. 2016 р. складає 103713 млн. грн. Питома вага капіталу в пасивах банків скоротилася з 11,24% на 01.01. 2015 р. до 8,27% на 01.01.2016 р.

Рівень капіталізації вітчизняних банків, особливо малих та в порівнянні із закордонними банками, залишається ще досить низьким. Одним із способів підвищення рівня капіталізації банків є процеси їх реорганізації шляхом злиття та приєднання.

Абсолютна величина коштів фізичних осіб у 2014-2015 рр. знижувалася. Частка коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банків у 2014 р. знизилася з 40,0% до 27,3%, а у 2015 р. зросла до 33,8%. Зменшення абсолютної суми коштів фізичних осіб свідчить про зниження довіри до банків саме з боку населення.

Частка кредитного портфеля в загальних активах поступово знижувалася з 74,6 % у 2009 р. до найнижчого рівня – 61,4% у 2015 р. Одночасно високими темпами відбувалося зростання частки вкладень у цінні папери, з 3,9% у 2009 р. до 12,7% у 2015 р. [3].

Звуження кредитної діяльності банківських установ з одночасним наростанням неплатежів за простроченими позиками та зростанням резервів ліквідності підірвали прибутковість банків.

Продовження зростання резервів за кредитними вкладеннями без випереджаючого нарощення власного капіталу і кредитного портфелю є стримуючими чинниками розвитку банківської системи України.

Недоліки показують, що основні цілі розвитку банківської системи України – забезпечення надійності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності, нині ще не досягнуто.

Причини, які викликали вищезазначені негативні наслідки діяльності банківської системи, можна поділити на три групи:

- 1) загострення кризи реальної економіки й передусім у сфері виробництва;
- 2) недосконалість грошово-кредитної політики Національного банку України щодо банківських установ, зокрема їх ліквідації;
- 3) внутрішньобанківські чинники, відсутність виробленої стратегії і тактики роботи в умовах фінансово-економічної кризи.

У процесі подальшого поглиблення банківської реформи з метою всебічного зміцнення та очищення банківської системи, забезпечення на ділі її ефективної підтримки з боку держави необхідно проводити не політику ліквідації банківських установ, а політику «кількісного пом'якшення» через їх реорганізацію шляхом злиття чи приєднання

(поглинання) і спільних зусиль як Національного банку України, так і уряду.

Проте глибоку банківську кризу не можна подолати лише банківськими заходами, бо її першопричина криється в економіці. Саме тому потрібно ставити питання про економіку і банки. На взаємодії органів державної влади, Національного банку України, банківських установ повинен базуватися подальший розвиток вітчизняної банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко М. Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків [Текст] / М. Г. Дмитренко, І. Ю. Кочума // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, 2008. – № 3. – С. 102 – 107.

2. Кузнєцова Л. В. Вплив глобалізаційних процесів на фінансову стійкість банківської системи [Текст] / Л. В. Кузнєцова, В. В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №2 (128). – С. 264-271.

3. Основні показники діяльності банків Статистика: Оперативні дані: Офіційне інтернет-представництво НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

4. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання [Текст] : монографія / За ред. д. е. н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 384 с.

JEL G21

Шейко Олена Петрівна

*ст. викладач кафедри банківської справи
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ „Університет банківської справи”
м. Київ, Україна*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто основні тенденції структурних зрушень у сукупному власному капіталі банківської системи України. Визначено шляхи підвищення капіталізації банків України в сучасних умовах.

Ключові слова: *власний капітал, статутний капітал банку, капіталізація банків, консолідація.*